

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

10 päivänä marraskuuta 2022*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kilpailu – SEUT 101 artiklan 1 kohdassa kielletystä menettelytavasta aiheutuneen vahingon korvaaminen – Kuorma-autojen hinnoittelua ja bruttohintojen korotuksia Euroopan talousalueella (ETA) koskevat kollusiiviset yhteistoimintajärjestelyt – Direktiivi 2014/104/EU – Säännöt, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin – 22 artiklan 2 kohta – Ajallinen sovellettavuus – 5 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta – Vastaajan tai kolmannen osapuolen hallussa olevien olennaisten todisteiden käsite – 5 artiklan 2 kohta – Kohtuudella käytettävissä olevien tosiseikkojen perusteella yksilöityjen yksittäisten todisteiden tai olennaisten todisteiden ryhmien esittäminen – 5 artiklan 3 kohta – Todisteiden esittämistä koskevan pyynnön oikeasuhteisuuden tarkastelu – Asianosaisten ja kolmansien osapuolten oikeutettujen etujen vertailu – Näistä säännöksistä johtuvien velvoitteiden laajuus

Asiassa C-163/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona (Barcelonan kauppatoimioistuim nro 7, Espanja) on esittänyt 21.2.2020 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 11.3.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

AD ym.

vastaa

PACCAR Inc,

DAF TRUCKS NV ja

DAF Trucks Deutschland GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Prechal sekä tuomarit M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl (esittelevä tuomari) ja J. Passer,

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- AD ym., edustajinaan J. A. Roger Gámir, abogado, ja F. Bertrán Santamaría, procurador,
- PACCAR Inc, DAF TRUCKS NV ja DAF Trucks Deutschland GmbH, edustajinaan C. Gual Grau, abogado, M. de Monchy ja J. K. de Pree, advocaten, sekä D. Sarmiento Ramírez-Escudero ja P. Vidal Martínez, abogados,
- Espanjan hallitus, asiamiehinään L. Aguilera Ruiz ja J. Rodríguez de la Rúa Puig,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja J. Langer,
- Euroopan komissio, asiamiehinään S. Baches Opi, A. Carrillo Parra ja F. Jimeno Fernández,

kuultuaan julkisasiamiehen 7.4.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU (EUVL 2014, L 349, s. 1) 5 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat yhtäältä AD ja 44 muuta pääasian kantajaa sekä toisaalta PACCAR Inc, DAF Trucks NV ja DAF Trucks Deutschland GmbH ja jossa on kyse näiden yhtiöiden SEUT 101 artiklan rikkomiseen osallistumisesta, jonka Euroopan komissio on todennut ja josta se on määrännyt seuraamuksia, väitetysti aiheutuneen vahingon korvaamisesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Direktiivin 2014/104 johdanto-osan kuudennessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Jotta siviilioikeuden mukainen yksityisoikeudellinen täytäntöönpano ja kilpailuviranomaisten suorittama julkisoikeudellinen täytäntöönpano olisivat tehokkaita, molempien välineiden on oltava vuorovaikutuksessa keskenään kilpailusääntöjen suurimman mahdollisen tehokkuuden varmistamiseksi. On tarpeen säännellä johdonmukaisesti näiden kahden täytäntöönpanomuodon keskinäistä yhteensovittamista, esimerkiksi kilpailuviranomaisten hallussa oleviin asiakirjoihin pääsyn osalta. – –”

4 Tämän direktiivin johdanto-osan 14 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”[Euroopan] unionin tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomista koskevat vahingonkorvauskanteet edellyttävät yleensä monimutkaista tosiseikkojen ja taloudellisten näkökohtien analyysia. Vahingonkorvausvaateen toteen näyttämiseksi tarvittavat todisteet ovat usein vastapuolen tai kolmansien hallussa, eikä kantajalla useinkaan ole riittävästi tietoa kyseisistä todisteista tai riittävää mahdollisuutta saada niitä. Jos tällaisissa olosuhteissa kantajille asetetaan erittäin tiukat oikeudelliset vaatimukset, joiden mukaan kantajien on esitettävä yksityiskohtaisesti kaikki asiaan liittyvät tosiseikat heti kanteen käsittelyn alkaessa ja esitettävä tosiseikkojen tueksi täsmällisesti yksilöityjä todisteita, voidaan samalla aiheettomasti haitata SEUT:ssa taatun, korvausta koskevan oikeuden tehokasta käyttämistä.”

5 Kyseisen direktiivin johdanto-osan 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Todisteet ovat merkittävässä asemassa, kun nostetaan kanne unionin tai kansallisen kilpailuoikeuden rikkomisen vuoksi. Koska kilpailuoikeutta koskeville oikeudenkäynneille on kuitenkin tavanomaista tietojen epäsymmetria, on aiheellista varmistaa, että kantajilla on oikeus vaatia korvausvaatimuksensa kannalta merkityksellisten todisteiden esittämistä ilman, että niiden pitäisi yksilöidä tarkkaan yksittäiset todisteet. Jotta voitaisiin varmistaa osapuolten tasavertaisuus, tällaisten keinojen olisi oltava myös vahingonkorvauskanteissa vastaajina olevien käytettävissä, jotta ne voivat vaatia kantajia esittämään todisteita. Kansallisten tuomioistuinten olisi lisäksi voitava määrätä kolmannet osapuolet, viranomaiset mukaan lukien, esittämään todisteita. Jos kansallinen tuomioistuin haluaa määrätä komission esittämään todisteita, sovelletaan SEU 4 artiklan 3 kohdassa määrättyä unionin ja jäsenvaltioiden välisen vilpittömän yhteistyön periaatetta sekä asetuksen (EY) N:o 1/2003 15 artiklan 1 kohtaa tietopyyntöjen osalta. – –”

6 Saman direktiivin johdanto-osan 16 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”Kansallisten tuomioistuinten olisi voitava tiukassa valvonnassaan määrätä, etenkin siltä osin kuin kyse on todisteiden esittämisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden välttämättömyydestä ja oikeasuhteisuudesta, että yksilöityjä todisteita tai todisteiden ryhmiä on esitettävä jonkin osapuolen pyynnöstä. Oikeasuhteisuuden vaatimuksesta seuraa, että todisteita voidaan määrätä esitettäväksi ainoastaan silloin, kun kantaja on kohtuudella käytettävissään olevien tietojen perusteella esittänyt uskottavan väitteen siitä, että se on kärsinyt vahinkoa vastaajan toimien vuoksi. Jos todisteiden esittämistä koskevan pyynnön tarkoituksena on hankkia jokin todisteiden ryhmä, kyseinen ryhmä olisi yksilöitävä viittaamalla sen muodostavien osatekijöiden yhteisiin piirteisiin, kuten esitettäväksi vaadittujen asiakirjojen luonteeseen, tavoitteeseen tai sisältöön, niiden laatimisajankohtaan tai muihin perusteisiin, edellyttäen että ryhmään kuuluvilla todisteilla on merkitystä tämän direktiivin kannalta. Tällaiset ryhmät olisi määriteltävä mahdollisimman täsmällisesti ja kapea-alaisesti sekä kohtuudella käytettävissä olevien tosiseikkojen perusteella.”

7 Direktiivin 2014/104 johdanto-osan 28 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:

”Kansallisten tuomioistuinten olisi voitava milloin tahansa määrätä esittämään vahingonkorvauskanteen yhteydessä todisteet, joiden olemassaolo ei ole yhteydessä kilpailuviranomaisen menettelyyn, jäljempänä ’jo olemassa olevat tiedot’.”

8 Tämän direktiivin johdanto-osan 39 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

” – On tarkoituksenmukaista säätää, että rikkomiseen syyllistyneen, joka puolustuksenaan vetoaa ylihinnan siirtämiseen, on todistettava ylihinnan siirtäminen ja sen laajuus. Tämä todistustaakka ei saisi vaikuttaa rikkomiseen syyllistyneen mahdollisuuteen käyttää muita kuin hallussaan olevia todisteita, kuten menettelyn aikana jo hankittuja tai muiden osapuolten tai kolmansien osapuolten hallussa olevia todisteita.”

9 Kyseisen direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan

--

13) ’todisteilla’ kaikentyyppisiä todistuskeinoja, jotka kansalliset tuomioistuimet, joissa on nostettu vahingonkorvauskanne, ottavat vastaan, erityisesti asiakirjoja ja muita tietoa sisältäviä esineitä riippumatta siitä, millaiselle välineelle tieto on tallennettu;

--

17) ’jo olemassa olevilla tiedoilla’ todisteita, joiden olemassaolo ei ole yhteydessä kilpailuviranomaisen menettelyyn, riippumatta siitä, ovatko nämä tiedot kilpailuviranomaisen asiakirja-aineistossa;

--”

10 Saman direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Todisteiden esittäminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että unionissa nostettuun vahingonkorvauskanteeseen liittyvässä oikeudenkäynnissä kansalliset tuomioistuimet voivat tässä luvussa säädetyin ehdoin määrätä, että vastaajan tai kolmannen osapuolen on esitettävä hallinnassaan olevat olennaiset todisteet sellaisen kantajan pyynnöstä, joka on esittänyt asianmukaiset, kohtuudella käytettävissä olevat tosiseikat ja vahingonkorvausvaateensa tueksi riittävät todisteet sisältävät perustelut. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet pystyvät vastaajan pyynnöstä määräämään kantajan tai kolmannen osapuolen esittämään olennaisia todisteita.

Tämä kohta ei vaikuta [jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28.5.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 (EYVL 2001, L 174, s. 1)] mukaisiin kansallisten tuomioistuinten oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet pystyvät määräämään esitettäväksi yksilöityjä yksittäisiä todisteita tai olennaisia todisteiden ryhmiä, jotka on määritelty niin täsmällisesti ja suppeasti kuin asianmukaisiin perusteluihin sisältyvien kohtuudella käytettävissä olevien tosiseikkojen perusteella on mahdollista.

3. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansalliset tuomioistuimet rajoittavat todisteiden esittämisen siihen, mikä on oikeasuhteista. Arvioidessaan sitä, onko osapuolen pyytämä todisteiden esittäminen oikeasuhteista, kansallisten tuomioistuinten on otettava huomioon kaikkien osapuolten ja asiaan liittyvien kolmansien osapuolten oikeudet edut. Niiden on erityisesti otettava huomioon

- a) se, missä määrin käytettävissä olevat tosiseikat ja todisteet, joilla perustellaan todisteiden esittämistä koskeva pyyntö, tukevat vaadetta tai puolustusta;
- b) esittämisen laajuus ja kustannukset, erityisesti kolmansien osapuolten osalta, mukaan lukien tietojen, joilla todennäköisesti ei ole merkitystä oikeudenkäynnin osapuolille, erittelemättömän hankinnan estäminen;
- c) se, sisältyykö esitettäväksi vaadittuihin todisteisiin luottamuksellisia tietoja, erityisesti kolmansia osapuolia koskevia luottamuksellisia tietoja, ja käytössä olevat järjestelyt tällaisten luottamuksellisten tietojen suojelemiseksi.

– –”

- 11 Direktiivin 2014/104 21 artiklan, jonka otsikko on ”Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 27 päivänä joulukuuta 2016. Niiden on viipymättä toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

– –”

- 12 Tämän direktiivin 22 artiklassa, jonka otsikko on ”Ajallinen soveltaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kansallisia säädöksiä, jotka on 21 artiklan nojalla annettu tämän direktiivin aineellisten säännösten noudattamiseksi, ei sovelleta taannehtivasti.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että 21 artiklan nojalla annettuja muita kuin 1 kohdassa tarkoitettuja kansallisia säädöksiä ei sovelleta vahingonkorvauskanteisiin, jotka on nostettu kansallisessa tuomioistuimessa ennen 26 päivää joulukuuta 2014.”

Espanjan oikeus

- 13 Direktiivi 2014/104 on saatettu osaksi Espanjan oikeusjärjestystä talouden, kaupan ja terveydenhuollon alalla sekä työntekijöiden liikkuvuudesta annettujen Euroopan unionin direktiivien täytäntöönpanosta 26.5.2017 annetulla asetuksella 9/2017 (Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores) (BOE nro 126, 27.5.2017, s. 42820).
- 14 Siviiliprosessista 7.1.2000 annettuun lakiin nro 1/2000 (Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil) (BOE nro 7, 8.1.2000, s. 575; jäljempänä siviiliprosessilaki) lisättiin kuninkaan asetuksella nro 9/2017 283 bis §:n a momentti, joka koskee todisteiden esittämistä vahingonkorvauskanteisiin liittyvissä oikeudenkäyntimenettelyissä, joissa vaaditaan

kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamista. Tämän säännöksen 1 momentin 1 kohdan sisältö on sama kuin direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sisältö.

- 15 Lisäksi siviiliprosessilain 328 §:ssä säädetään lähinnä, että jokainen osapuoli voi pyytää muita osapuolia esittämään asiakirjoja liittämällä pyyntöön jäljennös asiakirjasta, tai jos jäljennöstä ei ole tai se ei ole osapuolen saatavilla, näiden asiakirjojen sisällöstä on annettava mahdollisimman yksityiskohtaiset tiedot.
- 16 Siviiliprosessilain 330 §:ssä todetaan, että oikeusriidassa kolmantena osapuolena olevia voidaan jonkun osapuolen pyynnön perusteella vaatia esittämään omistuksessaan olevat asiakirjat, jos tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, toteaa, että tällaiset asiakirjat ovat olennaisia kyseisen oikeusriidan ratkaisemiseksi.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 17 Komissio antoi 19.7.2016 päätöksen C(2016) 4673 final [SEUT] 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta (ETA) tehdyn sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia AT.39824 – Kuorma-autot), jonka tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 6.4.2017 (EUVL 2017, C 108, s. 6). Pääasian vastaajat kuuluvat tämän päätöksen adressaatteihin.
- 18 Tässä päätöksessä komissio totesi, että 15 kuorma-autojen valmistajaa, joihin pääasian vastaajat kuuluivat, olivat osallistuneet SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 3) 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen kollusiivisilla yhteistoimintajärjestelyillä, jotka koskivat hyötyajoneuvojen ja raskaiden ajoneuvojen hinnoittelua ja niiden bruttohintojen korotuksia ETA-alueella.
- 19 Pääasian vastaajien on osoitettu osallistuneen tähän rikkomiseen 17.1.1997 ja 18.1.2011 välisenä aikana.
- 20 Pääasian kantajat, jotka ovat ostaneet kuorma-autoja, jotka saattoivat kuulua päätöksen C(2016) 4673 final kohteena olevan rikkomisen piiriin, pyysivät 25.3.2019 ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelonalta (Barcelonan kauppatuomioistuin nro 7, Espanja) siviiliprosessilain 283 bis §:n a momentin nojalla oikeutta tutustua pääasian vastaajien hallussa oleviin todisteisiin. Ne väittivät tarvitsevansa tiettyjä todisteita voidakseen määrittää, kuinka paljon hinnat olivat nousseet keinotekoisesti, muun muassa vertaillakseen suositushintoja ennen kartellin ajanjaksoa, sen aikana ja sen jälkeen.
- 21 Ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa 7.10.2019 pidetyssä istunnossa pääasian vastaajat puolestaan vetosivat niiden huomautustensa yhteydessä, jotka koskivat mahdollisuutta esittää SEUT 267 artiklan nojalla unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö, muun muassa siihen, että jotkin pyydetyistä asiakirjoista olisi laadittava tätä tarkoitusta varten ja että tällaisesta velvollisuudesta aiheutusi niille liiallinen rasite, joka menisi pidemmälle kuin pelkkä todisteiden esittämistä koskeva määräys, ja tämä olisi muun muassa suhteellisuusperiaatteen vastaista.

- 22 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan olennaisten todisteiden esittämistä koskevasta direktiivin 2014/104 ja siviiliprosessilain, sellaisena kuin se on muutettuna kuninkaan asetuksella 9/2017, säännöksistä ilmenee, että kyseinen tuomioistuin voi asianosaisen pyynnöstä määrätä, että kantajan, vastaajan tai kolmannen osapuolen ”on esitettävä hallussaan olevat olennaiset todisteet”.
- 23 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan todisteiden esittämistä koskeva pyyntö koskee nyt käsiteltävässä asiassa asiakirjoja, joita – sellaisina kuin niitä on pyydetty – ei ennen tätä pyyntöä ole todennäköisesti ollut vielä olemassa, ja niiden esittäminen edellyttäisi sitä, että pääasian vastaajat tekisivät valmistelutyötä, jossa tietoja kasataan ja luokitellaan pääasian kantajien määrittelemien parametrien mukaisesti. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tämä tehtävä on laajempi kuin pelkkä jo olemassa olevien asiakirjojen etsiminen ja valitseminen tai vain kaikkien kyseessä olevien luottamuksellisesti käsiteltävien tietojen toimittaminen pääasian kantajille, koska kyse on osapuolen, jolle todisteiden esittämistä koskeva pyyntö on esitetty, hallussa olevien tietojen ja datan keräämisestä uuteen digitaalisella tai muulla välineellä olevaan asiakirjaan.
- 24 Se, että asiakirjan, jonka esittämistä pyydetään, on oltava jo olemassa sitä koskevaa pyyntöä esitettäessä, näyttäisi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä seuraavan direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuodosta, jossa viitataan ”hallinnassa oleviin olennaisiin todisteisiin”, ja sen johdanto-osan 14 perustelukappaleen sanamuodosta, jossa viitataan siihen, että ”todisteet ovat – vastapuolen – hallussa”, ja se katsoo tämän vahvistavan sen, että pyydetyn asiakirjan on sitä koskevaa pyyntöä esitettäessä oltava jo olemassa eikä sitä laadita pyynnön seurauksena. Näkemys, jonka mukaan asiakirjan on jo oltava olemassa, seuraa myös tämän direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa ja sen johdanto-osan 16 perustelukappaleessa asetetusta vaatimuksesta siitä, että kyseessä olevan pyynnön on koskettava ”olennaisia todisteiden ryhmiä, jotka on määritelty niin täsmällisesti ja suppeasti kuin asianmukaisiin perusteluihin sisältyvien kohtuudella käytettävissä olevien tosiseikkojen perusteella on mahdollista”. Laatimista edellyttävien asiakirjojen jääminen niiden asiakirjojen, joita voidaan tämän direktiivin 5 artiklan nojalla pyytää, ulkopuolelle voidaan päätellä myös siitä, että direktiivissä mainitaan todisteiden – nyt käsiteltävässä asiassa asiakirjatodisteiden – esittäminen tai mahdollisuus saada ne, mutta siinä ei viitata tietojen tai datan esittämiseen tai mahdollisuuteen saada niitä.
- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ilmaisee tässä yhteydessä epäilevänsä, että tietyt laajempaa tulkintaa puoltavat argumentit saattavat olla perusteltuja. Sen mielestä voidaan siten katsoa, että todisteiden esittämistä koskeva rajoittava tulkinta vaarantaisi oikeuden saada täysi korvaus aiheutuneesta vahingosta. Direktiivissä 2014/104 mainitaan todisteiden esittämistä koskevan pyynnön hyväksymisen yhteydessä suhteellisuusperiaatteen liittyvänä seikkana lisäksi todisteiden esittämisestä aiheutuvat kulut ja kustannukset, mikä voi merkitä sitä, että osapuoli, jolta todisteita pyydetään, on velvollinen tekemään työtä, josta voi aiheutua kustannuksia ja joka voi siten mennä pidemmälle kuin pelkkä jo olemassa olevien asiakirjojen etsiminen ja toimittaminen.

- 26 Tässä tilanteessa Juzgado de lo Mercantil n° 7 de Barcelona päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [direktiivin 2014/104] 5 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että olennaisten todisteiden esittämisellä viitataan vain vastaajan tai kolmannen osapuolen hallinnassa oleviin asiakirjoihin, jotka ovat jo olemassa, vai sisältyykö 5 artiklan 1 kohtaan päinvastoin myös mahdollisuus saada esitettyksi uusia asiakirjoja, jotka osapuolen, jolle todisteiden esittämistä koskeva pyyntö on esitetty, on laadittava kasaamalla tai luokittelemalla hallussaan olevia tietoja tai dataa?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ajallinen sovellettavuus

- 27 Direktiivin 2014/104 ajallisesta soveltamisesta on aluksi huomautettava, että kyseiseen direktiiviin sisältyy erityissäännös, jossa nimenomaisesti määritellään direktiivin aineellisten ja muiden kuin aineellisten säännösten ajallisen soveltamisen edellytykset (tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 28 Yhtäältä direktiivin 2014/104 22 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden oli varmistettava, että kansallisia säännöksiä, jotka on kyseisen direktiivin 21 artiklan nojalla annettu tämän direktiivin aineellisten säännösten noudattamiseksi, ei sovelleta taannehtivasti.
- 29 Toisaalta direktiivin 2014/104 22 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että muita kuin kyseisen direktiivin 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja kansallisia säädöksiä ei sovelleta vahingonkorvauskanteisiin, jotka on nostettu kansallisessa tuomioistuimessa ennen 26.12.2014, joka on tämän direktiivin antamispäivä.
- 30 Direktiivin 2014/104 säännösten ajallisen sovellettavuuden määrittämiseksi on siis selvitettävä ensinnäkin, onko asianomainen säännös aineellinen säännös vai ei, ja on täsmennettävä, että tätä kysymystä on arvioitava – koska tämän direktiivin 22 artiklassa ei viitata kansalliseen oikeuteen – unionin oikeuden eikä sovellettavan kansallisen oikeuden kannalta (ks. vastaavasti tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 38 ja 39 kohta).
- 31 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että mainitun direktiivin 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan tarkoituksena on antaa kansallisille tuomioistuimille tietyin edellytyksin mahdollisuus määrätä vastaaja tai kolmas osapuoli esittämään hallussaan olevat olennaiset todisteet.
- 32 Koska jäsenvaltiot veloitetaan tässä säännöksessä antamaan näille tuomioistuimille erityisiä toimivaltuuksia silloin, kun ne tutkivat kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamista koskeviin vahingonkorvauskanteisiin liittyviä oikeusriitoja, tällä säännöksellä pyritään korjaamaan tietojen epäsymmetriaa, josta näissä oikeusriidoissa aiheutuu lähtökohtaisesti haittaa vahinkoa kärsineelle henkilölle, kuten direktiivin 2014/104 johdanto-osan 47 perustelukappaleessa huomautetaan, minkä johdosta vahinkoa kärsineen henkilön on vaikeampaa saada vahingonkorvauskanteen nostamisen kannalta välttämättömät tiedot (ks. vastaavasti tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 55 ja 83 kohta).
- 33 Toiseksi on todettava olevan totta, että koska direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan nimenomaisena tarkoituksena on tehdä mahdolliseksi se, että kantaja voi tällaisissa oikeusriidoissa kompensoida oman tietovajeensa, tämä säännös johtaa siihen, että

kantajan käyttöön annetaan silloin, kun se kääntyy kansallisen tuomioistuimen puoleen tällaisessa asiassa, etuja, joita sillä ei aiemmin ollut. Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 57 kohdassa totesi, on kuitenkin niin, että 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan kohteena ovat vain kansallisissa tuomioistuimissa sovellettavat menettelytoimet, joilla niille annetaan erityinen toimivalta todeta tosiseikat, joihin asianosaiset vetoavat tällaisiin rikkomisiin perustuviin vahingonkorvauskanteisiin liittyvissä oikeusriidoissa, eikä se siten vaikuta suoraan näiden asianosaisten oikeudelliseen asemaan, sillä tämä säännös ei koske sopimussuhteen ulkopuolisen vahingonkorvausvastuun perustana olevia seikkoja.

- 34 Erityisesti on todettava, että direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa ei vahvisteta asianomaisen oikeusriidan jollekin asianosaiselle uusia aineellisia velvoitteita, joiden perusteella kyseistä säännöstä voitaisiin pitää kyseisen direktiivin 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla aineellisena (ks. analogisesti tuomio 22.6.2022, Volvo ja DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, 83 kohta).
- 35 Näin ollen on todettava, että direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta ei kuulu tämän direktiivin 22 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin aineellisiin säännöksiin vaan kyseisen direktiivin 22 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuihin muihin säännöksiin, koska se on tältä osin menettelysäännös.
- 36 Toiseksi on todettava, että koska pääasian kanne on nyt käsiteltävässä tapauksessa nostettu 25.3.2019, eli myöhemmin kuin 26.12.2014 ja sen ajankohdan jälkeen, jona direktiivi 2014/104 on saatettu osaksi Espanjan oikeusjärjestystä, tämän direktiivin 5 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa sovelletaan kyseisen direktiivin 22 artiklan 2 kohdan nojalla ajallisesti tällaiseen kanteeseen, joten ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle on annettava asiakysymystä koskeva vastaus.

Asiakysymys

- 37 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa tulkittava siten, että siihen sisältyvä maininta vastaajan tai kolmannen osapuolen hallinnassa olevien olennaisten todisteiden esittämisestä koskee vain heidän hallussaan olevia asiakirjoja, jotka ovat jo olemassa, vai siten, että se koskee myös asiakirjoja, jotka osapuolen, jolle todisteiden esittämistä koskeva pyyntö on esitetty, olisi laadittava kasaamalla tai luokittelemalla hallussaan olevia tietoja tai dataa.
- 38 Kun kyse on direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa olevan käsitteen ”hallinnassaan” ulottuvuudesta, unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan huomioon on otettava paitsi unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen sanamuoto myös asiayhteys ja sillä säännöstöllä tavoitellut päämäärät, jonka osa säännös tai määräys on (tuomio 28.4.2022, Nikopolis AD Istrum 2010 ja Agro – eko 2013, C-160/21 ja C-217/21, EU:C:2022:315, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 39 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin huomauttaa ja kuten tämän tuomion 24 kohdassa on todettu, ensinnäkin tämän säännöksen sanamuodon perusteella voitaisiin katsoa, että silloin kun kyse on kantajan asianomaiselle kansalliselle tuomioistuimelle esittämästä todisteiden esittämistä koskevasta pyynnöstä, pyyntö koskee ainoastaan jo olemassa olevia todisteita.

- 40 Toiseksi direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan asiayhteydestä on todettava ensin, että huomioon on otettava todisteiden käsitteen määritelmä, joka sisältyy tämän direktiivin 2 artiklan 13 alakohtaan. Kyseisen käsitteen ulottuvuus nimittäin rajaa sen, mitä vastaajan tai kolmannen osapuolen ”hallinnassa” ensin mainitussa säännöksessä tarkoitettulla tavalla on.
- 41 Direktiivin 2014/104 2 artiklan 13 alakohdan mukaan kyseisellä käsitteellä tarkoitetaan ”kaikentyyppisiä todistuskeinoja, jotka kansalliset tuomioistuimet, joissa on nostettu vahingonkorvauskanne, ottavat vastaan, erityisesti asiakirjoja ja muita tietoa sisältäviä esineitä riippumatta siitä, millaiselle välineelle tieto on tallennettu”. Sen lisäksi, että sana ”todisteet” on sinällään yleiskielen sana, tämä määritelmä tukee kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisestä alakohdasta johdettavaa laajaa tulkintaa todisteiden käsitteestä, kun kyse on niiden todisteiden luonteesta, jotka kansallinen tuomioistuin voi määrätä esitettäväksi. Määritelmässä ei tehdä eroa sen mukaan, ovatko todisteet, joiden esittämistä pyydetään, jo olemassa vai eivät. Tästä seuraa, että todisteet, joita viimeksi mainitussa säännöksessä tarkoitetaan, eivät välttämättä ole jo olemassa olevia ”asiakirjoja”, aivan kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin antaa ymmärtää ennakkoratkaisukysymyksessään.
- 42 Tätä päätelmää tukevat direktiivin 2014/104 johdanto-osan 28 perustelukappale, jossa mainitaan ”todisteet, joiden olemassaolo ei ole yhteydessä kilpailuviranomaisen menettelyyn”, ja sen 39 perustelukappale, jossa mainitaan rikkomiseen syyllystyneen ”hallussa olevat todisteet”, kuten ”menettelyn aikana jo hankitut tai muiden osapuolten tai kolmansien osapuolten hallussa olevat todisteet”, sillä niissä muistutetaan siten kyseessä olevien todisteiden monimuotoisuudesta erityisesti henkilöiden, joilla on hallussaan todisteita, osalta.
- 43 Toiseksi on todettava, että direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan sisältyy kaksi virkettä. Ensimmäisessä virkkeessä säädetään, että kantaja, joka on esittänyt asianmukaiset, ”kohtuudella käytettävissä olevat tosiseikat” ja vahingonkorvausvaateensa tueksi riittävät todisteet sisältävät perustelut, voi pyytää kansallista tuomioistuinta, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, määräämään vastaajan tai kolmannen osapuolen esittämään ”hallinnassaan olevat olennaiset todisteet”, jollei tämän direktiivin II luvussa, jonka otsikko on ”Todisteiden esittäminen”, säädetyistä edellytyksistä muuta johdu. Toisessa virkkeessä todetaan, että vastaajan on voitava pyytää tätä tuomioistuinta määräämään kantajan tai kolmannen osapuolen esittämään ”olennaisia todisteita”. On tärkeää huomata, että direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan ensimmäisen ja toisen virkkeen sanamuodot eroavat toisistaan siten, että käsite ”hallinnassaan olevat” sisältyy ainoastaan ensimmäiseen virkkeeseen.
- 44 Näiden kahden virkkeen tarkoitusta ajatellen direktiivin 2014/104 johdanto-osan 14 perustelukappale on erityisen hyödyllinen, koska siinä todetaan, että ”vahingonkorvausvaateen toteen näyttämiseksi tarvittavat todisteet ovat usein vastapuolen tai kolmansien hallussa, eikä kantajalla useinkaan ole riittävästi tietoa kyseisistä todisteista tai riittävää mahdollisuutta saada niitä”, minkä vuoksi kantajalle ei voida asettaa ”erittäin tiukkoja oikeudellisia vaatimuksia, joiden mukaan kantajien on esitettävä yksityiskohtaisesti kaikki asiaan liittyvät tosiseikat heti kanteen käsittelyn alkaessa ja esitettävä tosiseikkojen tueksi täsmällisesti yksilöityjä todisteita” ilman, että SEUT-sopimuksessa taatun korvausoikeuden tehokasta käyttämistä haitataan aiheettomasti.
- 45 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 72 kohdassa korosti, kun unionin lainsäätäjät viittaa vastaajan tai kolmannen osapuolen ”hallinnassa oleviin” todisteisiin, se esittää siten ennen kaikkea tosiseikkoja koskeva toteamuksen, joka kuvaa sitä tietojen epäsymmetriaa, jota se aikoo

korjata, ja tämä toteamus selittää myös sen, miksi käsitettä ”hallinnassaan olevat” ei toisteta direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan toisessa virkkeessä. Koska toinen virke liittyy vastaajan esittämään todisteiden esittämistä koskevaan pyyntöön ja koska ”kantajalla [ei] useinkaan ole riittävästi tietoa – – [tarvittavista] todisteista”, olisi ollut ristiriitaista olettaa, että nämä todisteet olisivat kantajan ”hallinnassa”. Säännöksessä vaaditaan juuri tästä syystä ainoastaan, että kantaja esittää ”kohtuudella käytettävissä olevat – – riittävät todisteet”, sillä vahingonkorvauskannetta nostessaan kantajalla on yleensä käytettävissään vain vähän todisteita.

- 46 Viimeksi mainitusta seikasta on todettava, että direktiivin 2014/104 johdanto-osan 15 perustelukappaleessa huomautetaan uudelleen, että kyseisen direktiivin 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan tarkoitus liittyy siihen, että kilpailuoikeutta koskeville oikeudenkäynneille on tavanomaista tietojen epäsymmetria, ja mainitaan yhtäältä, että tällaisen ongelman ratkaisemiseksi ”on aiheellista varmistaa, että kantajilla on oikeus vaatia korvausvaatimuksensa kannalta merkityksellisten todisteiden esittämistä ilman, että niiden pitäisi yksilöidä tarkkaan yksittäiset todisteet”, ja toisaalta, että ”tällaisten keinojen olisi oltava myös vahingonkorvauskanteissa vastaajina olevien käytettävissä, jotta ne voivat vaatia kantajia esittämään todisteita”.
- 47 Kuten julkisasiamies ratkaisuehdotuksensa 76 kohdassa ja alaviitteessä 27 korosti, tästä johdanto-osan perustelukappaleesta ilmenee, että unionin lainsäätäjä on korostanut ”pyydetyn todisteen ja vahingonkorvausvaatimuksen välistä yhteyttä”, mikä on ensiarvoisen tärkeää, jotta kyseessä oleva kansallinen tuomioistuin pystyy ratkaisemaan asianmukaisesti sille esitetyn todisteiden esittämistä koskevan pyynnön noudattaen asianosaisten prosessuaalisen yhdenvertaisuuden periaatetta käsiteltäväkseen saatetussa asiassa.
- 48 Direktiivin 2014/104 johdanto-osan 16 perustelukappaleessa ilmaistaan – samalla tavalla mutta vielä selkeämmin – se, että kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi asia on saatettu, on määrättävä esitettäväksi ”täsmällisesti yksilöityjä todisteita” tai ”todisteiden ryhmiä”, jotka olisi yksilöitävä viittaamalla ryhmän muodostavien osatekijöiden yhteisiin piirteisiin, kuten asiakirjojen osalta esimerkiksi niiden ”laatimisajankohtaan”.
- 49 Näiden johdanto-osan perustelukappaleiden lukeminen selventää siten direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan sanamuotoa ja tekee selväksi sen, että tähän säännökseen sisältyvä viittaus vastaajan tai kolmannen osapuolen hallussa oleviin olennaisiin todisteisiin ainoastaan heijastaa – kuten tämän tuomion 44 kohdassa muistutetaan – toteamusta siitä, että niillä on tosiasiallisesti ”usein” hallussaan tällaisia todisteita, jotka yleisellä tasolla ymmärrettyinä voidaan jakaa ”todisteiden ryhmiiin” tai joissa on kyse vain ”yksittäisistä todisteista”, kuten tämän tuomion edellisessä kohdassa muistutetaan. Käsitteen ”hallinnassaan olevat” käytöllä pyritään toisin sanoen ottamaan huomioon tosiasiallinen tilanne, jota unionin lainsäätäjä aikoo korjata.
- 50 Kolmanneksi tätä analyysiä tukee direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan tulkitseminen tämän artiklan 2 ja 3 kohdan valossa, sillä tässä 2 kohdassa säädetään todisteiden esittämistä koskevan pyynnön täsmällisyyden vaatimuksesta, kun taas tämän artiklan 3 kohdassa muistutetaan suhteellisuusperiaatteen soveltamisesta tällä alalla.

- 51 Direktiivin 2014/104 5 artiklan 2 kohdassa edellytetään siten, että kansalliset tuomioistuimet rajoittavat todisteiden esittämisen koskemaan ”yksilöityjä yksittäisiä todisteita tai – – olennaisia todisteiden ryhmiä, jotka on määritelty niin täsmällisesti ja suppeasti kuin asianmukaisiin perusteluihin sisältyvien kohtuudella käytettävissä olevien tosiseikkojen perusteella on mahdollista.
- 52 Tämän direktiivin 5 artiklan 3 kohdan b alakohdassa puolestaan säädetään, että rajoittaakseen ”todisteiden esittämisen siihen, mikä on oikeasuhteista”, kansallisten tuomioistuinten, joiden käsiteltäväksi asia on saatettu, on otettava huomioon muun muassa todisteiden ”esittämisen laajuus ja kustannukset, erityisesti kolmansien osapuolten osalta, mukaan lukien tietojen, joilla todennäköisesti ei ole merkitystä oikeudenkäynnin osapuolille, erittelemättömän hankinnan estäminen”.
- 53 Tällaisesta säännöksestä seuraa implisiittisesti mutta väistämättä, että todisteiden esittämisen kustannukset saattavat olla huomattavasti suuremmat kuin kustannukset, joita aiheutuu pelkästä vastaajan tai kolmannen osapuolen hallussa olevien fyysisten välineiden, erityisesti asiakirjojen, toimittamisesta.
- 54 Kolmanneksi on selvitettävä, onko tämä analyysi yhteensopiva direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan tavoitteen kanssa.
- 55 On muistutettava, että unionin lainsäätäjät lähti direktiiviä 2014/104 antaessaan liikkeelle havainnosta, jonka mukaan julkisoikeudellinen eli komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten aloitteesta tapahtuva kilpailua rajoittavan toiminnan torjunta ei riittänyt varmistamaan SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan täysimääräistä noudattamista ja jonka mukaan oli tärkeää helpottaa sitä, että tämän tavoitteen saavuttamiseen voitiin osallistua yksityisoikeudellisella täytäntöönpanolla, kuten kyseisen direktiivin johdanto-osan kuudennesta perustelukappaleesta ilmenee.
- 56 Se, että yksityisoikeudellisella täytäntöönpanolla vaikutetaan rahamääräiseen seuraamukseen ja siten myös kilpailua rajoittavan toiminnan ehkäisemiseen, on sitäkin suotavampaa, koska sillä voidaan korjata paitsi suoraa vahinkoa, jonka kyseessä oleva henkilö väittää itselleen aiheutuneen, myös markkinoiden rakenteeseen ja toimintaan kohdistuvia välillisiä vahinkoja, kun markkinat eivät ole päässeet täysimääräiseen taloudelliseen tehokkuuteen erityisesti kyseessä olevien kuluttajien eduksi (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, 36 kohta).
- 57 Jotta tämä olisi mahdollista ja jotta tällaisten menettelyjen väärinkäyttö voitaisiin samalla välttää, direktiivin 2014/104 5 artiklan 3 kohdassa säädetään ”kaikkien osapuolten ja asiaan liittyvien kolmansien osapuolten oikeutettujen etujen” punnitsemisesta.
- 58 Tältä osin unionin lainsäätäjät on muun muassa kyseisen direktiivin 6 artiklan 5 kohdassa huolehtinut siitä, että komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten oikeudet turvataan, ja varmistanut sen, että näitä oikeuksia ei loukata komission ja kansallisten kilpailuviranomaisten tai niiden tutkimusten kohteena olevien yritysten velvollisuudella esittää todisteita.
- 59 Tämän tuomion 55 kohdassa mainitun tavoitteen saavuttaminen edellytti välineiden, joilla oikeusriidan osapuolten välistä tiedon epäsymmetriaa voitiin korjata, käyttöönottamista, sillä rikkomiseen syyllistynyt lähtökohtaisesti tietää, mitä se on tehnyt ja mistä sitä mahdollisesti on moitittu, ja tuntee todisteet, joita komissio tai asianomainen kansallinen kilpailuviranomainen on tällaisessa tilanteessa voinut käyttää osoittaakseen sen, että rikkomiseen syyllistynyt on

osallistunut SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan vastaiseen kilpailua rajoittavaan toimintaan, kun taas tästä toiminnasta aiheutunutta vahinkoa kärsineellä henkilöllä ei ole tällaisia todisteita käytettävissään.

- 60 Tätä säännöstä on siten tulkittava näiden direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan tavoitteeseen liittyvien näkökohtien valossa.
- 61 Käytännön näkökulmasta on ensinnäkin huomattava, että jos pyynnön esittäjälle toimitettaisiin pelkästään raakadataa sisältävät jo olemassa olevat asiakirjat, joita mahdollisesti on hyvin paljon, sen pyyntöön vastattaisiin vain puutteellisesti, vaikka tätä säännöstä olisi päinvastoin sovellettava tehokkaasti, jotta vahinkoa kärsineille voidaan tarjota välineitä, joilla oikeusriidan osapuolten välistä tiedon epäsymmetriaa voidaan kompensoida.
- 62 Toiseksi se, että mahdollisuus pyytää asiakirjojen tai muiden todisteiden, jotka sen osapuolen, jolle pyyntö on osoitettu, on laadittava, esittämistä suljettaisiin suoralta kädeltä pois, johtaisi tietyissä tilanteissa sellaisten esteiden luomiseen, jotka vaikeuttavat unionin kilpailusääntöjen yksityisoikeudellista täytäntöönpanoa, vaikka – kuten tämän tuomion 55 kohdasta ilmenee – direktiivin 2014/104 ensisijaisena tavoitteena on helpottaa tätä täytäntöönpanoa, mikä käy ilmi tämän direktiivin johdanto-osan kuudennesta perustelukappaleesta.
- 63 Tällaista tulkintaa ei voida kyseenalaistaa sillä perusteella, että se horjuttaisi tasapainoa pyynnön esittäjän oman asiansa kannalta olennaisten tietojen saamista koskevan intressin ja henkilön, joka määrätään toimittamaan nämä tiedot, ”tietojen kalastelulta”, sellaisena kuin sitä kuvataan kyseisen direktiivin johdanto-osan 23 perustelukappaleessa, ja tähän liittyvältä liialliselta rasitukselta suojautumista koskevan intressin välillä.
- 64 Muun muassa direktiivin 2014/104 5 artiklan 2 ja 3 kohdasta näet ilmenee, että unionin lainsäätäjä on ottanut käyttöön mekanismin, jolla kyseessä olevia intressejä voidaan punnita kansallisten tuomioistuinten, joiden käsiteltäväksi asia on saatettu, tiukassa valvonnassa, sillä näiden tuomioistuinten on – kuten tämän tuomion 51 ja 52 kohdasta ilmenee – tutkittava perusteellisesti niiden käsiteltäväksi saatettu pyyntö siltä osin kuin kyse on pyydettyjen todisteiden olennaisuudesta, näiden todisteiden ja esitetyn korvausvaatimuksen välisestä yhteydestä sekä todisteiden riittävästä täsmällisyydestä ja oikeasuhteisuudesta. Juuri näiden tuomioistuinten on siten arvioitava, onko olemassa vaara siitä, että todisteiden, jotka on laadittava vastaajan tai kolmannen osapuolen hallussa olevien jo olemassa olevien todisteiden pohjalta, esittämistä koskeva pyyntö johtaisi liiallisuutensa tai yleisluonteisuutensa vuoksi siihen, että asianomaiselle vastaajalle tai kolmannelle osapuolelle aiheutuu suhteeton rasitus, oli kyse sitten tästä pyynnöstä aiheutuvista kustannuksista tai sen merkitsemästä työtaakasta.
- 65 Kun otetaan huomioon oikeudet, joita komissiolla ja kansallisilla kilpailuviranomaisilla on asiakirjojen tarkastamisen ja ilmaisemisen osalta, periaatteita, joita sovelletaan kilpailua rajoittavan toiminnan julkisoikeudelliseen torjuntaan, ei ole mahdollista soveltaa tähän torjuntaan silloin, kun sitä toteutetaan yksityisoikeudellisen täytäntöönpanon avulla.
- 66 Kun otetaan kuitenkin huomioon tämän tuomion 51 ja 52 kohdassa mainitut kriteerit, joiden noudattaminen kansallisten tuomioistuinten, joiden käsiteltäväksi asia on saatettu, on varmistettava, direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan tulkinta ei voi johtaa siihen, että pääasian kantajille kuuluva tehtävä näyttää toteen vahingon aiheutuminen ja

sen laajuus siirtyy pääasian vastaajille. Tämä päätelmä pätee sitä suuremmalla syyllä silloin, kun kyseessä ovat menettelyt, joiden yhteydessä komissio tai kansallinen kilpailuviranomainen ei ole aiemmin määrännyt seuraamusta kilpailusääntöjen rikkomista merkitsevistä toiminnasta.

- 67 Kuten tämän direktiivin johdanto-osan 53 perustelukappaleessa lisäksi muistutetaan, direktiivin säännökset on pantava täytäntöön Euroopan unionin perusoikeuskirjassa tunnustettujen perusoikeuksien ja periaatteiden mukaisesti.
- 68 Tuomioistuinten on tässä yhteydessä otettava suhteellisuusperiaatetta soveltaen huomioon, ovatko fyysisten välineiden, erityisesti asiakirjojen, laatimisesta johtuva työtaakka ja siitä aiheutuvat kustannukset asianmukaisia, sekä huomioitava kaikki asianomaisen asian olosuhteet, erityisesti tämän direktiivin 5 artiklan 3 kohdan a–c alakohdassa luetellut kriteerit, kuten esimerkiksi ajanjakso, jolta todisteiden esittämistä pyydetään.
- 69 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että esitettyyn kysymykseen on vastattava, että direktiivin 2014/104 5 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa on tulkittava siten, että siihen sisältyvä maininta vastaajan tai kolmannen osapuolen hallinnassa olevien olennaisten todisteiden esittämisestä koskee myös asiakirjoja, jotka osapuolen, jolle todisteiden esittämistä koskeva pyyntö on esitetty, on laadittava kasaamalla tai luokittelemalla hallussaan olevia tietoja tai dataa, sillä edellytyksellä, että noudatetaan tarkasti tämän direktiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohtaa, joissa kansalliset tuomioistuimet, joiden käsiteltäväksi asia on saatettu, velvoitetaan rajoittamaan todisteiden esittäminen siihen, mikä on olennaista, oikeasuhteista ja tarpeellista kyseisen osapuolen oikeutetut edut ja perusoikeudet huomioon ottaen.

Oikeudenkäyntikulut

- 70 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin, 26.11.2014 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU 5 artiklan 1 kohdan ensimmäistä alakohtaa

on tulkittava siten, että

siihen sisältyvä maininta vastaajan tai kolmannen osapuolen hallinnassa olevien olennaisten todisteiden esittämisestä koskee myös asiakirjoja, jotka osapuolen, jolle todisteiden esittämistä koskeva pyyntö on esitetty, on laadittava kasaamalla tai luokittelemalla hallussaan olevia tietoja tai dataa, sillä edellytyksellä, että noudatetaan tarkasti tämän direktiivin 5 artiklan 2 ja 3 kohtaa, joissa kansalliset tuomioistuimet, joiden käsiteltäväksi asia on saatettu, velvoitetaan rajoittamaan todisteiden esittäminen siihen, mikä on olennaista, oikeasuhteista ja tarpeellista kyseisen osapuolen oikeutetut edut ja perusoikeudet huomioon ottaen.

Allekirjoitukset